

Kaster

Heilig water

16 februari 2014

Nu had ik toch gedacht ze allemaal al eens onder de voet te hebben gehad. Sommige al meer dan één keer. De hellingen, heuvels, bergen en kasseiwegen van de Vlaamse Ardennen bedoel ik. Tenminste toch deze waar allerlei wielervedstrijden van enige betekenis worden overgejaagd. Hoewel... er is er eentje waar ik zo mijn twijfels over heb: de Varent. Of de Varentstraat. Al naargelang je in het ene dan wel in het andere dorp aan de helling mitsgaders kasseistrook begint. Had ik die gewijde grond al betreden? Ik weet het nog steeds niet.

Varent is de naam van een 97 meter hoge heuvel in de Vlaamse Ardennen bij Maarke-Kerkem in Maarkedal en bovendien de naam van een gehucht dat op de zuidflank van diezelfde heuvel ligt. De Varentstraat is dan weer de naam van een straat in het West-Vlaamse Kerkhove en Kaster.

Vermits deze wandeling in Kaster begon, had ik er goede hoop op kennis te kunnen maken met deze langgerekte straat die daarenboven ook nog een restant schijnt te zijn van een Romeinse heirbaan die destijds door het dorp liep. Tot niet al te lang geleden was het zo dat de toestand van het wegdek geen twijfel liet aan deze oorsprong. „Een helleweg“, zei men. Met schots en scheef liggende keien waarvoor men zich in de Hel in Noord-Frankrijk niet zou schamen. Voor renners een nachtmerrie, voor organisatoren van wielervedstrijden een lekker brokje om, zoals in de Ronde van Vlaanderen, het kaf van het fietssende koren te scheiden. Nochtans moet het daar toch al te bar zijn geweest want gedurende tien jaar meed de Ronde de plaats zeer consequent. In 2009 kwam de restauratie klaar van het monument (want dat is de Varent ondertussen) en dat werd gevierd met een doortocht van Vlaanderens mooiste. De toenmalige burgemeester kon het passeren van de renners zien zonder zijn erf te moeten verlaten want de man bewoont het historische Goed te Corbie dat langs de Varentstraat moet liggen.

De Varent werd bij de restauratie in twee jaar tijd volledig heraangelegd. Omdat de weg beschermd is, moest de aannemer rekening houden met de aanwijzingen van de Cel Onroerend Erfgoed. Het resultaat verraste menigeen nogal. De rijweg werd versmald, zodat er maar één auto tegelijk door kon. Er kwam een fietspad waarvan bepaalde delen op aangeven van de Cel Onroerend Erfgoed in dolomiet werd aangelegd om het water te kunnen doorlaten. Alles botertje tot de boom, lijkt het wel. Helaas berichtte een krantenartikel uit 2012 dat de Varentstraat er alweer levensgevaarlijk bij lag en dat de boeren zelfs niet meer hun erf op raakten. Dan moet het toch al heel erg zijn, begrijp ik. Het werk bij de restauratie moet dus niet al te best zijn uitgevoerd. Al met al zal allicht wel mijn drang om hier eens poolshoogte te kunnen nemen duidelijk zijn. IJdele hoop. De organisatoren van de wandeling hebben er anders over beslist. Zo bleven we haast de hele tijd in het opvallend vlakke Schelgedal over de ontelbare smalle tegelpaden wandelen.

Het dorp, ik weet nog hoe het was...

Ze zijn met ongeveer 800, de inwoners van Kaster. Het kleine dorp maakt dan ook deel uit van het conglomeraat rond Anzegem. Het ligt daar op de linker Schelde-oever, net in de provincie West Vlaanderen.

De kerk van Kaster valt op door de merkwaardig gevormde torenspits met zijn elegant gebogen lijnen. Het heiligdom is toegewijd is aan de Heilige Petrus en de kerk hing vroeger

De Petruskerk in Kaster

af van de abdij van Corbies. Een abdij die trouwens een belangrijke rol heeft gespeeld in de geschiedenis van het dorp. Eerder dan deze kerk stond er een andere maar die is in 1818 afgebroken. Het was een primitief gevalletje met maar één beuk in het middenschip met een achtkante middentoren. Dat vonden ze blijkbaar toch nogal minnetjes en dus werd er later een zuidelijke beuk bijgebouwd. Zo rond 1800 was de kerk zeer bouwvallig geworden, en in 1815 moest zij aan de binnenkant met boomstammen worden ondersteund. In plaats van ze te laten instorten werd ze dan maar afgebroken en werd er al in 1818 begonnen met

het bouwen van wat heet „een driebeukige classisistische kerk“.

Behalve met de kerk had Corbies ook nog met andere zaken in het dorp te maken. Zo, bijvoorbeeld, met het eerder genoemde Goed te Corbie. Achter de kerk ligt deze middeleeuwse hoeve tussen de velden. Het is één van de grote historische boerderijen in het West-Vlaamse Scheldegebied. Ooit was hier het centrum van de gelijknamige heerlijkheid waarvan de vermaarde kloostergemeenschap van Corbie-aan-de-Somme in Picardië de eigenaar was. De hoeve heeft haar middeleeuws uitzicht grotendeels behouden. De diverse gebouwen staan rond een binnenplein en het geheel is omwald met een 10 tot 15 meter brede gracht. 't Goed te Corbie is inmiddels een belangrijk akkerbouwbedrijf geworden dat ongeveer 100 hectare gebruikt. Voorwaar geen kleinigheid.

Kaster moet dus ooit wel een kern geweest zijn waarvan het belang niet over het hoofd kon gezien worden. Helaas, het kan verkeren, want nu wordt het dorp in de Wikipedia met haast niets meer dan één enkel zinnetje afgedaan, staat er geen uitleg over het ontstaan van de dorpsnaam in het boekwerkje „De Vlaamse Gemeentenamen“ en schijnen de inwoners niet eens een spotnaam te hebben. Lig daar dan al eens op een vooruitgeschoven heuvel van de Vlaamse Ardennen!

Kunstenaarsnest

Tiegem, de volgende bestemming van onze tocht, mag dan met zijn ongeveer 1550 inwoners ook al een dorp zijn van eerder bescheiden omvang, in een vrij recent verleden is het wel een plaats geweest waar een groot aantal kunstenaars met naam en faam in verschillende disciplines samendreven. En, niet te vergeten, Tiegem heeft ook een berg en een miraculeuze bron. Er zijn er die het met minder moeten doen.

Ook deze deelgemeente van Anzegem ligt nog net in West-Vlaanderen. Op zich zegt dat misschien niet zoveel maar het is wellicht interessant te weten dat Ingooigem hier vlakbij ligt. En wie in Vlaanderen „Ingooigem“ zegt, die denkt daar Stijn Streuvels bij. Het zal dus niet veel verwondering wekken dat Streuvels destijds zo ongeveer de spil was van de artistieke scene hier ter plaatse. Overigens: wanneer je nu van Anzegem naar Ingooigem wil, moet je omrijden. Al maandenlang. Wegens onze infame wegenwerken waar niet aan gewerkt wordt.

Goed, terzake nu. Streuvels dus. In opdracht van een welgesteld inwoner van het dorp schreef deze Vlaamse reus zonder zijn oren te laten hangen een monografie met als titel „Tiegem, het Vlaamsche Lustoord“. Volgens eigen zeggen werd hij daarvoor beloond met de som van tweeduizend frank. Plus een mand wijn. In 1908? Het moet een redelijk vorstelijk douceurtje geweest zijn. Het was ene Vital Moreels die het geld schokte en wiens doel het was om van het dorp een toeristische trekpleister benevens bedevaartsoord te maken. Maar over dat laatste straks nog meer.

Streuvels kwam dikwijls in Tiegem, waar enkele goede vrienden van hem woonden. Zoals de molenaar-boer-schrijver Torie Mulders, de nom de plume van Hector Vindevogel. Verder waren daar nog de kunstschilders Valerius de Sadeleer en Staf Stientjes en de componist-linguist Alfons Moortgat.

Torie Mulders was molenaar op een houten staakmolen. In erg goeden doen was die machinerie echter niet. Bovendien hechtte hij er blijkbaar zelf niet al te veel belang meer aan. Tijdens de opnamen van de film „Het Kwade Oog“ (naar een scenario van Herman Teirlinck) werd de oude en vervallen molen omver getrokken. Stijn Streuvels had een en ander met Torie afgesproken op verzoek van Teirlinck. Later kreeg het clubje barbaren daar spijt van maar dat bracht de molen niet zonder meer terug.

Streuvels had nog een andere niet zo positieve ervaring met de cinematografie. In volle oorlog, in 1942, werd bij de ruïne van een molen de film „Wenn die Sonne wieder scheint“ opgenomen. Dat was een Duitse verfilming van Stijn Streuvels' „De Vlaschaard“ uit 1907. De regie van dat kunstwerk was in handen van de illustere maar mij onbekende Boleslaw Barlog. Deze regisseerde de film voor de Duitse filmmaatschappij Terra. Die hadden in 1940 met de antisemitische haatfilm „Jud Süß“ zichzelf aan de schandpaal van de geschiedenis gebonden. Dat Streuvels aan de verfilming van zijn boek meewerkte en in die prent zelfs een figurantenrol speelde terwijl België onder de nazi-bezetting zuchtte, werd hem na de oorlog zwaar aangerekend. Hij werd van collaboratie beticht. Hij redde zich eruit door te verklaren dat het contract met de filmmaatschappij al voor de oorlog werd vastgelegd. Torie Mulders steunde hem daarin door die uitleg te bevestigen in zijn boek „Honderd jaar dorpskroniek van Tieghem“ uit 1945. Ei zo na was de Vlaschaard dus tot Valschaard geworden.

Te Tiegem op de bergen

Tiegem heeft, ik zei het al, een berg. Een heuvel, kom. In het land der blinden is eenoog evenwel koning. Die bult, die een beetje verloren ligt in het verder vrij vlakke landschap, wordt zeer toepasselijk maar nogal fantasieloos de Tiegemberg genoemd. Hoewel de heuvel ook bekend staat als het Vossenhol.

Op een eerdere wandeling in en om Tiegem vond ik een rustbank met daarvoor stenen met een tekst. Nee het waren niet de stenen tafelen waarmee Mozes de berg kwam afgesukkeld en die van de Heer himself afkomstig waren, maar van, alweer, Stijn Streuvels. Hij spreekt er zijn verbondenheid mee uit met de streek en meer bijzonder met de Tiegemberg:

*Onder het hoge blauw
van de hemel strekt
de bodem
als een onmetelijk
kleurenbord waarop al
de mogelijke
schakeringen
van 't groen der vruchten
een harmonie vormen
die onder
't wisselend licht
van de dag
in altijd
nieuwe mengeling
van akkoorden,
tot een machtige zang
samenvloeien*

Uit Land en leven in Vlaanderen.

Even wijdlopieg als altijd... Maar ik ben dan ook geen fan van Streuvels. Sinds Zuster Maria Immaculata me, met de beste bedoelingen, herhaalde malen de lectuur van deze Vlaamse coryfee opdroeg, is mijn afkeer gaandeweg alsmaar toegenomen.

De Bergmolen boven op Tiegemberg

Foto: Donald Vandenbulcke, Staden
 Gevonden bij de molendatabase Molen-
 echos
[http://www.molenechos.org/mol-
 len.php?AdvSearch=806](http://www.molenechos.org/mol-

 len.php?AdvSearch=806)

Stampeï

Helemaal boven op Tiegemberg staat een windmolen. Die heet, zeer toepasselijk, de *Bergmolen*. Vroeger werd hij ook wel de *Stampersmolen* genoemd.

Het is nu een stenen, helderwit geschilderde windmolen. Al in 1880 werd deze molen daar toen gebouwd ter vervanging van een houten molen uit 1735. De naam Stampersmolen kreeg hij door de stampers waarmee de olieslagerij van de houten molen was uitgerust. Tot in 1915 bleef ook de stenen molen als oliemolen in dienst. Daarna werd hij omgevormd voor het malen van graan.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd de molen erg beschadigd maar hij werd na de oorlog hersteld. Zo kwam hij in 1921 opnieuw in dienst en dat ging door tot 1936.

Tussen 1970 en 1971 werd de molen opnieuw gerestaureerd. Om in 1986 alweer gesloopt te worden. Dat was nodig geworden doordat de romp serieuze scheuren en barsten begon te vertonen zodat terecht aan de stabiliteit van de ondergrond mocht getwijfeld worden. Vervolgens werd hij enkele meter ver-

der heropgebouwd. Sinds 1960 is de molen een beschermd monument en wegens privé-bezit niet toegankelijk voor het publiek.

Ook tijdens deze tocht kreeg ik slechts een glimp van de molen te zien. Het traject kwam er dichtbij maar vanaf het pad dat ik bewandelde was de molen niet goed in beeld te krijgen.

Op hetzelfde terrein staan een aantal nogal curieuze beelden. Of dat originele kunstwerken zijn of resultaten van de huisvlijt van de bewoner/eigenaar, dat kan ik niet beoordelen. Verder staan er ook twee torens, dicht bij elkaar. Een heel lelijke en een gewoon lelijke. De eerste schijnt een uitkijktoren, „de Verrekijker“, te zijn die daar tijdens de Tweede Wereldoorlog door de Duitsers werd neergepoot. De tweede, met betonnen takken en ranken als bombastische versiering, daarvan ken ik de bedoeling noch de functie. Het zal allicht ook wel de intentie zijn om vanaf dat zeer hoge punt ver te kunnen kijken. Hopelijk met vreedzame bedoelingen.

Miraculeuze drank

De kerk in Tiegem staat niet op de berg maar een heel stuk lager op het dorpsplein bij wat vroeger het Gemeentehuis was. De kerk is toegewijd aan de Heilige Arnoldus. Het is vrij uitzonderlijk maar in dit geval is het zo dat de patroonheilige van het dorp daar ook geboren is!

Arnould van Soissons kwam omstreeks 1040 ter wereld als zoon uit een adellijke familie. Aanvankelijk werd Arnoldus tot militair opgeleid en hij werd zelfs tot ridder geslagen. Nochtans lag zijn roeping elders: hij werd monnik in de abdij van Medardus te Soissons. Hij was zo uitzonderlijk deugdzaam dat hij daar tot abt werd gekozen en dat hij later zelfs tot bisschop van Soissons werd gewijd. Hij zou ook nog door de toenmalige paus met diplomatieke opdrachten gelast zijn. Onder andere bij Robrecht de Fries, de graaf van Vlaanderen. De legende vertelt dat hij bij het uitbreken van een besmettelijke ziekte bier begon te brouwen. Niet zo wonderlijk want hij stamde uit een geslacht van bierbrouwers. Hij ging er terecht vanuit dat de heersende ziekte afkomstig kon zijn van het „slechte“ water dat alom gedronken werd. Zo zette hij de mensen aan om vooral bier te drinken hetgeen veel gezonder zou zijn. Ze kregen dan misschien wel hoofdpijn maar ze werden verder wel vrij vrolijk ziek.

Een ander verhaal zegt dat Arnoldus als bisschop op zekere dag in Vlaanderen vertoefde toen daar de pest heerste. In een brouwerij in de buurt roerde hij met zijn staf in het brouwsel en verkondigde dat eenieder zou genezen die ervan zou drinken. Moet het nog gezegd

De miraculeuze bron in het park op de Tiegemberg

worden dat het wonder inderdaad geschiedde?

Uiteraard zijn dit soort legendes er de aanleiding toe geweest dat Sint-Arnold de patroonheilige is geworden van de brouwers. Op onze dagen heeft Arnoldus niet enkel een kerk in Tiegem maar zowaar een heel park. Let wel: niet een vlekje groen met wat bankjes en een vijvertje maar een flink domein dat ook al op een flank van de Tiegemberg ligt. Behalve een park is het dus ook nog een bedevaartsoord.

Het park is doorheen de jaren in verschillende handen geweest. En het werd uiteindelijk verwaarloosd. Jarenlang. Men be-

stond het zelfs om er jaarlijks de stilte en de natuur aan stukken te scheuren door er een motorcross te organiseren. In 1962 werd het domein eigendom van de paters Redemptoristen. Zijn dat niet de mannen die over de hel en zijn verschrikkingen konden preken alsof ze er zelf waren geweest? Hoe dan ook, die lui zetten er zich voor in om het geheel weer wat vorm en inhoud te geven en het tot een bedevaartsoord te maken ter ere van Sint-Arnoldus. Die mannen hadden waarschijnlijk handen aan hun lijf. Of ze hadden de nodige centen om die handen elders te halen en te betalen want er werd onder meer een cafetaria gebouwd en een zaal voor bezinning en bijeenkomsten.

Toen al het mooie werk gedaan was, werd in 1998 het bisdom Brugge eigenaar van het Sint-Arnolduspark.

Het is er rustig, schaduwrijk en voor iedereen toegankelijk. De paden gaan op en neer met flinke, soms abrupte, hoogteverschillen.

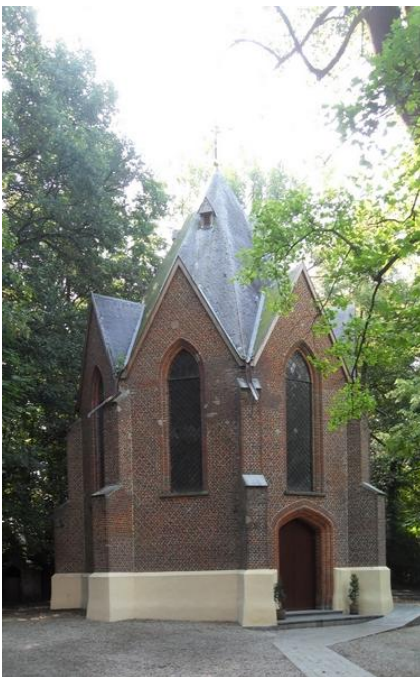
In de mooie bosrijke omgeving zijn een drietal vijvers te vinden. Die vloeien in mekaar over maar ze zijn wel gescheiden door lage dammen en ze worden gevoed door een natuurlijke bron. Deze bron is niet zomaar een straaltje water dat uit de grond opwelt. Nee, de ge-

neeskracht van het water straalt er zo vanaf. Vooral omdat het ter plaatse op een wat onduidelijke plaat wordt beweerd.

De bron heeft natuurlijk te maken met Sint-Arnoldus, het kan niet missen. Hoewel hij van huis uit gewoon was bier te drinken, gebeurde er iets merkwaardig toen hij het klare water van deze bron dronk: hij voelde zich terstond bijzonder verfrist en gelaafd. Eeuwenlang voegden de brouwers uit de streek aan het eerste brouwsel van het seizoen water uit deze bron toe.

Het water van deze bron zou dus bijzonder geneeskrachtig zijn. Vooral voor de behandeling van oogkwalen. Bij de bron worden een drietal wonderen vermeld die door dit water werden bewerkstelligd. Alle drie de verhalen stammen uit de 19^e eeuw. Het ziet er naar uit dat de bron sindsdien met pensioen is. Stromen doet ze nog wel maar verder voert ze niet veel meer uit. Maar kijk, in precies de heilzame werking van het water bij oogletsel heeft men alweer inspiratie gevonden. De stichting die het park nu beheert werd *Jericho* gedoopt (met water uit de bron, neem ik aan).

Daarbij wordt er verwezen naar een ontmoeting in de bijbelse stad waarvan de muren lang voordien werden omver getoeterd. Het gaat om een

De Boskapel

belse stad waarvan de muren lang voordien werden omver getoeterd. Het gaat om een

treffen tussen Christus en Bartimeus. Deze laatste was blind en toen hij de aanwezigheid van de Meester gewaar werd riep hij uit: „Heer, maak dat ik zien kan“. En zie, hij zag! Daar staat een mens toch van te kijken.

Er staat in het park ook een flinke boskapel die bijna voor een kleine kerk kan doorgaan. Op één van de heuvels staat ook een groot stenen kruis.

In een deel van het park zijn er verder nog kunstmatige grotten. Nep, zoveel is zeker, maar bijna niet te onderscheiden van echt. Zegt men, want ik heb het niet onderzocht.

Rond de vijvers staan allerlei wilde planten. Sommige hoekjes rond die vijvers zijn beslist schilderachtig.

Een gedeelte van het park is beschermd en tot gevoelig natuurgebied verklaard. Het wordt in samenwerking met de gemeente Anzegem beheerd door de v.z.w. Landschapswacht.

De ernstige storm rond Kerstmis vorig jaar heeft in het park lelijk huis gehouden en verschillende bomen moesten geveld worden omdat ze te gevaarlijk geworden waren. Ze stonden er wat dronken bij. Maar wat wil je? Met zo'n patroon.

Bassegembos

Je kan niet zeggen dat het hier in de omgeving van Tiegem stikt van de bossen. In tegendeel. Ja, de Tiegemberg is uitbundig begroeid met allerlei houtachtig gewas van diverse aard en soort maar verder... Tussen Kaster en Tiegem, althans langs de weg die voor de wandeling was uitgestippeld, ligt evenwel het Bassegembos. Helemaal geïsoleerd, wild ogend en niet bijzonder groot. Het bos is ook niet vrij toegankelijk en daar zijn goede redenen voor.

De toegang tot Bassegembos. Enkel toegankelijk met een gids.

nen voor.

Dit bosgebied maakte vroeger deel uit van de middeleeuwse heerlijkheid Bassegem. Merkwaardig is alleszins dat het een zeer oud bos is. Onderzoek heeft aangetoond dat het sinds de 16e eeuw nooit wat anders is geweest dan bos. Zoals gezegd is het ook het enige bosje van betekenis in deze bos-arme omgeving. Groot is het met zijn iets meer dan 7 hectare geenszins. Het is oorspronkelijk wel wat groter geweest, zoiets als één vijfde meer. De akkerbouw en het aanleggen van weiden hebben een deel van het bos ingepikt. Kadastergegevens uit de 18e eeuw tonen echter dat er sindsdien nagenoeg niets meer gewijzigd is

aan de oppervlakte.

Aan de oppervlakte niet, nee, maar in 1915 hebben de bendes van der Kaiser hier de prachtige eiken geveld. Gelukkig werden die achteraf weer aangeplant. Het maakt echter dat geen enkele van de tegenwoordige eiken ouder kan zijn dan die bijna honderd jaar. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden er blijkbaar maar weinig bomen geveld. De Engelsen hadden zich in dit bos genesteld. Ze zaten daar leuk verdekt onder het loof bij hun geschut dat over grote afstanden dood en verderf kon zaaien. Waarmee ze de Duitsers aan de Schelde zo nu en dan eens lieten lopen voor hun leven. De Moffen konden duidelijk niet tegen hun verlies want ze schoten terug. Dat was te zien aan de vele bomen die door de granaatscherven werden beschadigd. Degene die boswachter was in die tijd klaagde zich erover dat de verkoop van het hout door die averij maar weinig opbracht. Het bos had inderdaad ook een economische functie. Tot in vorige eeuw was er een actief hakhoutbeheer. Daarbij bestaat er een aardig verband met de naam van het bos en die economische activiteit. Het hout werd namelijk aangeboden en verkocht in *bassen*. Een *basse* placht een maat te zijn voor de hoeveelheid hout. Een dimensie die nu volledig in onbruik is geraakt.

De hakhoutexploitatie verminderde steeds verder en viel uiteindelijk helemaal stil.

Waar te aarde

Waarmaarde... Wie met dit dorp reeds bekend was mag de vinger opsteken. Ja, goed, ik was er eerder al eens geweest en toen heb ik er ook wat over geschreven. Desondanks is het voor de meesten van ons allicht „terra incognita“.

Klein is het dorp in elk geval wel. In 2004 werden er 666 koppen geteld. Hetgeen lekker makkelijk is om te onthouden. Het is een woongemeente met een landelijk karakter die op de linkeroever van de Schelde ligt. De hele wandeling bleef trouwens op die linkeroever. Het dorp is sinds 1977 een deel van de fusiegemeente Avelgem.

De mogelijke betekenis van de dorpsnaam is ver in het verleden te zoeken. Het zou een nederzettingsnaam moeten (geweest) zijn: Wermaretion. Hetgeen „aan een meander van de Schelde“ zou moeten betekenen. Ze konden vroeger blijkbaar met één woord veel zeggen. Het moet een slechte tijd geweest zijn voor politici. Het zou moeten komen uit de Voor-Germaanse waternaam Weramara, van de Indo-Europese wortel awer- „uitbuiging“. Waar men het toch allemaal gaat zoeken! In ieder geval staat het vast dat hier al zeer lang geleden bewoning is geweest. Uit archeologisch onderzoek is gebleken dat de regio een belangrijke Gallo-Romeinse aanwezigheid heeft gekend. In 1976 werden er resten van dakpannen uit die tijd gevonden. De oudste vondsten dateren echter al van 1610. Toen werd op de grens van Waarmaarde met Kerkhove een urne met Romeinse munten gevonden. Geen wonder dus dat thans op de grens met Kerkhove het regionaal Archeologisch Museum van de Scheldevallei is gevestigd.

Het dorpscentrum ligt op een kouterrug. Behalve de natte en vrij vlakke alluviale Scheldevallei heeft Waarmaarde ook goed gedraineerde zandleem- en leembodems. Het landschap is licht golvend met geen al te grote hoogteverschillen. Verschillende meanders van de Schelde werden hier afgesneden om de rivier recht te trekken. Dat gebeurde in de tweede helft van 19^e eeuw. De meander ter hoogte van Waarmaardeplaats is nu een beschermd natuurgebied en het is eigendom van de v.z.w. de Wielewaal. Andere landschapselementen zijn de onder water gelopen oude alluviale kleiwinningsputten. Daar werd eertijds de klei gedolven die diende voor het maken van de vermaarde en gezochte „Scheldesteen“.

Wat in het voorbijgaan het meeste opvalt aan Waarmaarde is de kerk. Groot en in onvertelbaar grijs natuursteen. Te zien aan de vrij lage, vierkante toren moet de kerk ook oud zijn. Hetgeen blijkt te kloppen.

De kerk in Waarmaarde

Vermoedelijk werd rond 1220 het eerste, waarschijnlijk houten, bedehuis vervangen door een laat-Romaans kerkje. In 1485 werd de kerk geplunderd. Door het garnizoen van Oudenaarde, denkt men. Bij de daarop volgende herstellingswerken werd ze vergroot met een koor en een zijkoor. Op het einde van de 16^e eeuw sloegen onderscheiden groepen heethoofden elkaar nog maar eens de hersens in omwille van hun God. Vrede, vriendschap, broederliefde... Waarmaarde bleef daarbij niet gespaard. De bevolking was ondertussen zo moe getergd dat ze grotendeels op de loop was gegaan. Amper 18 tot 19 bunder land van de

totale 200 bunder werden nog bewerkt. De ganse streek werd geplunderd door de bezetters van het fort van, vermoedelijk, Outrijve. In het najaar van 1581 sloeg het leger van de prins d'Espinoy er zijn kampement op. Met alweer talrijke plunderingen tot gevolg. Je zou er inderdaad moedeloos van worden. Daarmee stopte de ellende echter nog niet want tijdens de negenjarige oorlog (van 1688 tot 1697) werden ongeveer 40 000 manschappen

gelegd in Waarmaarde en omgeving. Het laat zich raden dat zulks niet zonder negatieve gevolgen bleef.

Op het einde van de Eerste Wereldoorlog lag Waarmaarde in de vuurlijn van hevige beschietingen. Daarbij werden onder meer de kerk en de school zwaar beschadigd. Ook de Tweede Wereldoorlog eiste zijn tol in de gemeente. Beschietingen tijdens de slag om de Schelde in mei 1940 legden een groot deel van Waarmaarde in puin. Een bewogen verleden.

De industrialisering van de 19^e eeuw heeft weinig invloed gehad op de economische ontwikkeling van het dorp. Tussen 1870 en 1890 waren hier wel een twintigtal zogenaamde „asten“ gevestigd. Die dienden om cichorei te verwerken. Dat was toen van de gemalen en gebrande wortels van het witloof surrogaatkoffie werd gemaakt. De ietwat bittere smaak daarvan lijkt enigszins op die van koffie. Ik herinner me dat mijn moeder een lepeltje „peen“ (Cichorei De Beukelaer) bij de echte koffie placht te doen om op het dure product uit Brazilië te besparen. Toen iedereen zich in toenemende mate echte koffie kon veroorloven, viel het gebruik van cichorei sterk terug. Indien er nu nog cichoreibranderijen zijn in Waarmaarde, dan heb ik ze toch niet gezien noch geroken.

De landbouw bleef lange tijd de belangrijkste bron van inkomsten voor de dorpsbewoners. Later pendelde het merendeel van de beroepsbevolking naar de aanpalende centra zoals Kortrijk en Oudenaarde.

Centrale in de rui

Waarmaarde ligt vlakbij Ruien en daar staat, je kan er onmogelijk naast kijken, hetgeen ooit de grootste niet-nucleaire elektriciteitscentrale van België was. Was, inderdaad, want er stijgt geen dikke damppluim meer op uit de koeltoren. Wat er al een hele tijd zat aan te komen schijnt nu een feit te zijn: de centrale ligt stil.

De thermische centrale van Ruien in betere tijden. Toen ze nog (een beetje) werkte.

Zoals ik al zei was de elektriciteitscentrale van Ruien met haar 1000 Megawatt ooit de grootste klassieke centrale. Ze vormde voor Kluisbergen ook steeds de belangrijkste bron van inkomsten. Als brandstof werden, naast de voor de hand liggende steenkool en aardgas, ook olijfpitten, houtschilfers en onbehandeld houtafval gestookt. Olijfpitten... Hoe kregen ze die in voldoende hoeveelheden aangeleverd?

Onze verlichte politici hebben gedurende de voorbije legislaturen alles wat in België waarde had uitverkocht. Banken, gebouwen, energievoorziening... Aan de Fransen vooral. Feit is dat onze energievoorziening nu in Parijs gestuurd wordt. Door Gaz de

France-Suez. Die heren en dames wrijven zich in de handen omdat ze zo'n leuk winstgevend zaakje hebben weten te versieren op de rug van die onnozele „petits Belges“. Europa of niet, ze hoeven zich niets aan te trekken van wat er hier in de Brusselse Wetstraat wordt geroepen. En kijk, de centrale van Ruien, eens de kip die dampend gouden eitjes legde voor de fusiegemeente Kluisbergen werd geplukt en ligt daar stil in de weg te wezen. Het zag er inderdaad alsmaar slechter uit. In juni 2011 werd bekendgemaakt dat de groepen 3 en 4 dicht gingen. De oudste groepen 1 en 2 waren toen al een tijdje buiten bedrijf. Van de grootste groepen, 5 en 6, werd toen al de capaciteit bijna niet meer gebruikt.

Volgens iemand van het stafpersoneel die aan het woord was in een persbericht: “Groep 6 heeft bijna één maand gedraaid in 2011, tussen 23 december en 9 januari lag de centrale volledig stil. Vandaag wordt ze gebruikt als een goedkope noodcentrale. Binnenkort openen de twee nieuwe steenkoolcentrales van de groep Electrabel GDF Suez in

Nederland en Duitsland en komt er 1700 Megawatt capaciteit bij. Ik moet er geen tekeningetje bij maken dat Ruien dan voor niks meer nodig is. De centrale heeft het slechtste rendement van het hele park. Eigenlijk is Ruien al gesloten, maar ze weten het nog niet.“ Hoezo, een werkende centrale sluiten? Wanneer er zoiets aan de hand is moet er automatisch gedacht worden in termen van winst en het maken daarvan. „Optimaliseren“ heet het in de manager newspeak. Geld, kortom. In Parijs doet men niets anders dan de cijfers in de kolommen samentellen en het verschil tussen de uitkomsten afwegen. Zo doet zich het feit voor dat het nu veel goedkoper is voor Electrabel-Suez om stroom uit Frankrijk te importeren dan om die in Ruien te produceren. Het is gewoon goedkoper zonder Ruien dan met Ruien.

Misschien is er nog een toekomst voor de vestiging in de Vlaamse Ardennen. Wie weet in de vorm van een nieuwe centrale? Alles is daar immers aanwezig: het water, de ruimte en de kennis. Maar wat de plannenmakers in de zin hebben, dat is onduidelijk. Misschien bouwen ze wel een nieuwe centrale enkele tientallen kilometer verderop? In dat geval wordt dan wel het beladen n-woord gefluisterd. Nucleair! Electrabel, ondertussen, blaast heet en vooral erg koud en houdt meerdere slagen om de arm. Gewoon als ze het zijn om ons al generaties lang een pad in de korf te zetten.

Auvelhem

Ze worden „Ruggenaars“ genoemd, daar in Avelgem. Tenzij het iets te maken heeft met een gehucht van dat dorp dat, inderdaad, Rugge heet, weet ik niet waar die spotnaam vandaan kan komen. Nog minder wat die te betekenen heeft.

Een Avelgems panorama. Ongeveer in het midden van het beeld is het kerkje van Kwaremont te zien.

Het is nog steeds buiten mijn wil dat ik bij het horen of lezen van de naam Avelgem er steeds „Dju, dedju“ achteraan denk. Het dorp is immers wereldberoemd geworden in Vlaanderen door een conference van de veel te vroeg gestorven Gerard Vermeersch. Waarin hij vertelt over een haastig reiziger, verloren gereden in een omleiding, die wat vertwijfeld een boer aanspreekt om weer op het goede pad te raken. Daarbij krijgt hij van alles te horen, behalve de inlichting die hij verlangt: hoe raak ik van hier naar Avelgem. De steeds terugkerende punchline daarbij is: „Avelgem? Ha, over de Kwaremont, hé! Maar de Kwaremont ligt open! Dju, dedju.“ De bewuste Kwaremont is een flinke heuvel tussen Ronse en Avelgem met een typisch kerkje op de top.

De mastodont van Avelgem

Is het kerkje van Kwaremont klein, dan kan je dat van de kerk in Avelgem niet zeggen. Die is integendeel monsterachtig groot en toegewijd aan Sint-Martinus. Wat de bouwers van die mastodont ertoe heeft bewogen om een zo reusachtig heiligdom neer te zetten in wat toch een eerder bescheiden dorp is, dat gaat mijn voorstellingsvermogen te boven. Maar ze staat er en vermits het zondag was, was de deur ook nog open. Niet dat ik binnen gaan kijken ben want ik wilde de eredienst en de weinige gelovigen niet storen.

Het is niet zo dat de kerk het resultaat is van middeleeuwse megalomanie, nee, het

neogotische gebouw wat er nu staat is van redelijk recente datum. Voordien stond er natuurlijk al wat anders om de gelovigen de weg naar de eeuwige zaligheid te tonen. De oudste vermeldingen van een kerkgebouw dateren uit het jaar 1269 of 1286. Toen stond het gebouw op het grondgebied van de Heerlijkheid Avelgem. De eerste kerk was een Romaanse kerk met een vierkante toren. Ook hier kende de kerk roerige tijden. In het jaar 1485 werd ze door Gentse opstandelingen verwoest. Zo'n honderd jaar later, omstreeks 1580, in de Geuzentijd, brandde de kerk ook nog eens bijna volledig uit. Aan het einde van de 16^e eeuw werd ze weer opgebouwd in gotische stijl. Nog was de kerk niet zeker van haar bestaan. Door meerdere oorlogen raakte de kerk in verval. De Franse Revolutie zette er helemaal een punt achter. Tussen de jaren 1866 en 1869 werd er vervolgens naast het kerkgebouw een nieuwe neogotische kerk gebouwd, waarna het oude gebouw tussen 1866 en 1873 werd afgebroken. Tijdens de Eerste Wereldoorlog, in oktober 1918, werd de kerk plat gebombardeerd door de Duitsers. De heropgebouwde kerk, die er nu nog staat, werd tenslotte in 1928 ingewijd.

Een stukje van de tocht over het grondgebied van Avelgem liep over een hoofdzakelijk strak, recht pad. Het liet zich raden dat dit ooit de bedding was van een spoorweg of een tramlijn. Inderdaad: voor fietsers begint in Avelgem wat de Trimaarzate heet. Die Trimaars

Een afgesneden meander van de Schelde

of Trimards waren de seizoenarbeiders die gingen werken in het noorden van Frankrijk bij het oogsten en de verdere bewerking van de bieten. Een zwaar leven in zeer primitieve omstandigheden dat door Streuvels werd beschreven in „Het Leven en de Dood in den Ast“. De huidige fietsroute loopt namelijk op een deel van de oude Spoorlijn 85 die destijds Avelgem met Spiere en langs de andere kant met Heestert verbond.

Ze zijn daar het fietsen genegen, zo te zien want er loopt doorheen Avelgem ook de EuroVelo-route „Via Roma Francigena“ die Londen met Rome verbindt. Voor de liefhebbers! Binnenkort zal het laatste stukje

van deze fietsroute afgewerkt worden door een voetgangers- en fietsersbrug die over de Schelde zal komen hetgeen Avelgem voor fietsers makkelijk met het Pays des Collines zal verbinden. Wallonië is hier immers zeer dichtbij.

Avelgem heeft ook enkele Scheldearmen die werden afgescheiden van de rivier toen die werd rechtgetrokken. Het zijn nu geliefkoosde plaatsen voor de hengelaars en een restaurant dat ik voorbij ging prijst zich aan als gespecialiseerd in paling. Zo zijn er wel meer.

Gaap

In Anzegem zijn het Gapers. Een spotnaam, jawel. Zoals ik het eerder al beschreef komt de verklaring voor die naam me wat eigenaardig voor omdat de Anzegemnaren die aan zichzelf zouden gegeven hebben. Wat met spotnamen per definitie niet gebeurt. De achtergrond is te lezen in het Voetstukje van juni 2013 over die gemeente.

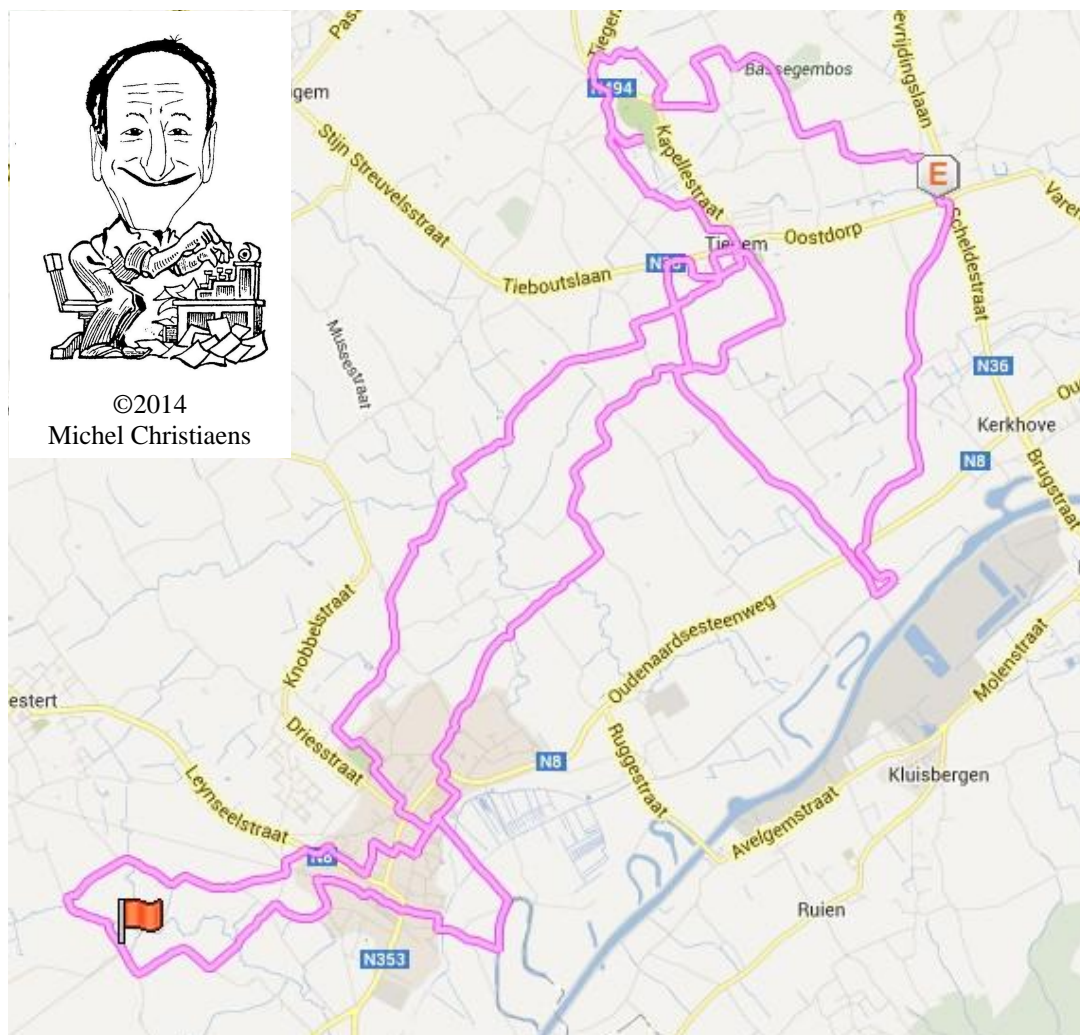
Vermits Kaster een deelgemeente is van Anzegem, ging een deel van de tocht ook over het grondgebied van deze laatste. Nu is het zo dat ik steeds de lokale bevolking die ik pleeg tegen te komen, een goede dag wens. Ja, dat is er indertijd goed ingedramd: beleefd zijn! Het was zelfs een vak waar je punten kon voor krijgen. Of kwijt raken. „Met de hoed in de hand, kom je door het ganse land“. We leerden later, the hard way, dat een bankkaart meestal effectiever is in dat verband. Nu drijf ik het met dat groeten niet zo ver om telkens het petje te lichten, maar toch, een „goede dag“

kost niets en die verstrek ik dus ook in royale porties. Kwestie van de inboorlingen gunstig te stemmen. Nu de spiegeltjes en de kralen hun aantrekkingskracht hebben verloren. Goed, gewoonlijk krijg ik een groet terug en zo nu en dan wil iemand zelfs wel een praatje aanknopen. Wat was nu echter het geval? Bij deze tocht werd ik door de autochtonen of daaromtrent op mijn groeten alleen maar aangegaapt alsof ik van een andere planeet kwam. Gapers, ja. Nomen est omen...

't Gaperke

De tocht, 32,24 kilometer lang